

Zohidova Sanoat Rahmonovna,

*Samarqand Davlat Universiteti “Maktabgacha ta’lim pedagogika va psixologiya” kafedrası mudiri,
p.f.b.f.d. (PhD)*

BOLALARNI IJTIMOY MOSLASHTIRISH JARAYONIDA OILA VA MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARI O’ZARO TA’SIRINING NAZARIY ASOSLARI VA MAQSADLARI

Annotatsiya. Maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta’lim tashkilotiga moslashtirishning dolzarbligi, davlat buyurtmasiga muvofiq ushbu jarayonda oilaning o’rni va imkoniyatlari ochib berilgan, mavjud ilmiy-pedagogik tadqiqotlar va muammoni hal qilish bo’yicha tajriba tahlil qilingan. Bolalarning ijtimoiy moslashuvi uchun ota-onalar tomonidan qo’llab-quvvatlashning maqbul usullari tadqiq etilgan.

Kalit so’zlar: adaptatsiya, ijtimoiy moslashuv, maktabgacha ta’lim tashkiloti, oila, ota-onalar, kompleks tizim, hamkorlik, o’zaro hamkorlik, ota-onalar ishtiroki, ota-onalarning vakolatlari, ijtimoiy sheriklik.

Аннотация. В статье разъясняется актуальность адаптации детей дошкольного возраста к дошкольному образованию, роль и возможности семьи в этом процессе в соответствии с государственным заказом. Проанализированы имеющиеся научно-педагогические исследования и опыт решения проблемы. Изучены оптимальные способы поддержки родителей для социальной адаптации детей.

Ключевые слова: адаптация, социальная адаптация, дошкольная организация, семья, родители, комплексная система, сотрудничество, взаимодействие, родительское участие, родительский авторитет, социальное партнерство.

Annotation. The article explains the actuality of adaptation of preschool children to preschool education, the role and opportunities of the family in this process in accordance with the state order. The available scientific and pedagogical research and experience in solving the problem are analyzed. The optimal ways of supporting parents for the social adaptation of children have been studied.

Keywords: adaptation, social adaptation, preschool organization, family, parents, complex system, cooperation, interaction, parental participation, parental authority, social partnership.

Yangi axborot jamiyatida – shaxsni shakllantirishning zamonaviy global tendensiyalari tez o’zgaruvchan dunyoda o’z taqdirini o’zi belgilashga qodir ijodiy tafakkurga ega shaxsni tarbiyalash asosiy vazifa sifatida ilgari surilmoqda. Bunday shaxs paydo bo’lgan muammolarni tezkorlik bilan muvaffaqiyatli hal qilishga tayyorligi, o’z harakatlarining ehtimoliy natijalari va oqibatlarini amalga oshirish qobiliyatiga egaligi, ijtimoiy muhit va jamiyatdagi o’zgarishlarga muvofiq xatti-harakatlar tamoyillari va qoidalarini ijodiy yondashgan holda o’zgartira olishi bilan xarakterlanadi. Bunday shaxsni tarbiyalash, tabiiyki, bugun pedagoglar oldidagi mas’uliyatli vazifalardan

biri sanalib, ular pedagogik faoliyati davomida turli ta’lim dasturlari va texnologiyalaridan foydalanish orqali ta’lim tizimini o’zgartirishi va innovatsion yondashuvga asoslangan ta’limga e’tibor qaratishi zarur.

Bunda 1989-yilda qabul qilingan BMTning Bola huquqlari to’g’risidagi xalqaro konventsiyasi, 2000-yildagi “Bolaning omon qolishi va rivojlanishini himoya qilish to’g’risida”gi Butunjahon deklaratsiyasi, 2000-yildagi “Ta’lim hamma uchun: o’z majburiyatlarimizni bajarish” nomli Dakar Harakat asoslari kabi hujjatlar maktabgacha ta’lim uchun o’quv va ta’lim dasturlarini yaratish va amalga oshirishning eng

yaxshi samarali yondashuvlarni izlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shaxs rivojlanishining eng muhim bosqichi – maktabgacha yoshdagi bolalik davri bo'lib, muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish, bolalar jamoasida ijtimoiy moslashuvni ta'minlash, bolalar tomonidan dunyoni faolroq tadqiq etish, ijodiy iste'dod va qobiliyatlarini yanada to'liq ochib berish sharti sifatida qaraladi. YUNESKOning "Tinchlik ruhidagi ta'lim" hujjatida ta'kidlanganidek, zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor maqsadi jamiyatda o'zining eng yaxshi fazilatlarini va qobiliyatlarini namoyon etishga qodir ijtimoiy faol shaxsni shakllantirishdan iborat.

Bolalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlariga moslashtirish muammosining dolzarbligi maktabgacha ta'lim pedagogikasida yetakchi o'rin egallaydi. Buning sababi shundaki, bolalar bog'chasi – bu bolaning hayotidagi yangi davr va unga kirish bolaning xatti-harakatlari reaksiyalarining o'zgarishi bilan birga kechadigan murakkab tajribalar bilan bog'liq.

Moslashuv jarayonida tananing barcha tizimlari ishtirok etadi. Shu jumladan, tananing himoya kuchi kamayib, bolaning kasallanishiga olib kelishi mumkin. Kasallikning tahlili shuni ko'rsatadiki, uning eng yuqori nuqtasi bola bog'chaga qabul qilingan birinchi oyga, ya'ni moslashish davriga to'g'ri keladi. Tananing yangi sharoit va faoliyatga moslashishining murakkabligi, bolaning tanasi erishilgan muvaffaqiyatlar evaziga to'laydigan yuqori "badali" bolaning maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashishiga yordam beradigan barcha omillarni diqqat bilan ko'rib chiqish zarurligini belgilaydi.

Shuning uchun bolaga moslashishga, yangi yashash sharoitlariga ko'nikishga yordam berish zarur. Avvalo, maktabgacha ta'lim tashkilotida bolaning turmush tarzini to'g'ri tashkil etish talab etiladi. Shunda bola yangi sharoitga eng adekvat, deyarli "asoratsiz" moslashadi. Shuni unutmash kerakki, bolalar bog'chasida muloqot qobiliyatlari, birinchi navbatda, tengdoshlari bilan ijobiy munosabatni shakllantirishni to'g'ri tashkillashtirish zarur [6. 34-b].

Bolalarni bog'chaga moslashtirish muammosi bugungi kunda dolzarbligicha qolmoqda. Bu mavzu ko'plab tadqiqotchilar tomonidan ilmiy maqolalarda ko'rib chiqilishiga, bolalar bog'chalari uchun ko'plab tavsiyalar ishlab chiqilganiga qaramay, dolzarbligini yo'qotmagan [16].

Xorijiy ilmiy tadqiqotlarni kuzatish shuni ko'rsatadiki, hozirgi vaqtda maktabgacha

ta'lim tashkilotlarida bolalarning moslashuvi va ijtimoiylashuvi uchun ilmiy-pedagogik va ilmiy-metodik asoslarni takomillashtirish, optimal pedagogik tamoyillar, ijtimoiylashuv diagnostikasi texnologiyalari va usullarini aniqlash, shuningdek, boshqa bir qator xorijiy mamlakatlardagi ilmiy markazlar va oliy o'quv yurtlarida, jumladan, AQSHdagi Bridgeport universitetining "Head Start" loyihasi doirasida, Buyuk Britaniyaning Warwick universiteti, Kanadaning Trent universiteti, Germaniya davlat erta pedagogika instituti, Ta'lim va tadqiqot vazirligi (Norvegiya), Tokio maktabgacha ta'limni o'rganish jamiyati (Yaponiya), Rossiya ta'lim akademiyasining Bolalik, oila va ta'limni o'rganish instituti tomonidan bolalarni har tomonlama rivojlantirish bo'yicha ilmiy ishlar olib borilmoqda.

Amalda, Yevropa mamlakatlarida maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'lim maydonini shakllantirish va to'ldirish usuli sifatida o'quv dasturlari yaratilgan, yanada takomillashtirilmoqda. Ularni qurishning yangi ilmiy ishlab chiqilgan usullari, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining maktab bilan uzviyligi o'rganilmoqda. Har bir bolaga individual yondashish bilan birgalikda dastur asosida bolalarning yutuqlarini monitoring qilish va baholashning moslashuvchan tizimi o'rnatildi, bolalarni yangi sharoitlarga moslashtirish dasturlari ishlab chiqildi, guruh ongini shakllantirish maqsadida turli texnologiyalar qo'llanilmoqda. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, milliy-madaniy qadriyatlar davomiyligi ta'minlanmoqda. Maktabgacha va boshlang'ich maktab o'quvchilari uchun turli yoshdagi guruhlarni birlashtirish bo'yicha dasturlar, onalar markazlari va ota-onalar bilan ishlash, "Namunaviy to'g'ridan-to'g'ri yo'riqnomalar", "Kognitiv yo'naltirilgan o'quv dasturi", "Rivojlanishning o'zaro ta'sir modeli" va "Bolalarning rivojlanishiga mos keladigan amaliyot konsepsiyasi" yuritiladi.

X.Eyzenk, J.Gilford, P.Torrens, A.Xarrison, X.Xeyken, T.Bryus, D.Denison, L.Joys, E.Frommer, D.Leshli, M. Mead, E.Erikson kabi sohaning yetakchi olimlari asarlarida bolalar rivojlanishi va ijodkorligining psixologik asoslari, mustaqil fikrlashni oshirish, individual yondashuvni qo'llash usullari beriladi, bolalarning qobiliyatlari va ijodiy tafakkurga moyilligi erta aniqlanadi.

O'zbekistonda oilaviy tarbiyaning asoslari O.Musurmanova [9] tomonidan qo'yilgan bo'lib, keyinchalik M.Inamova, X..Qosimova,

D.Safiyazova, K.Najmidinova, X.Xalilovalar tadqiqotlarida davom ettirildi.

Oilaning sotsiologik muammolari A.Antonov, V.Medkov, S.Jabborovlar asarlarida tahlil qilingan. O'zbekistonda oilaviy tarbiya an'analari M.Mamatov, R.Ubaydullayevalarning darslik va maqolalarida bayon etilgan [7,14].

MDH doirasida maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishining umumiy qonuniyatlari MDH tadqiqotchilari L.I.Bojovich, L.S.Vigotskiy [5], A.V.Zaporojets, A.N.Leontyev, D.I.Feldshteyn, D.B.Elkonin va boshqalarning ishlarida ko'rsatilgan [17]. Shaxsning rivojlanish bosqichlarini belgilovchi biologik va ijtimoiy sharoitlardan tashqari, rivojlanish bosqichlari, bolalik rivojlanishining sensitiv davrlarining mavjudligi, har bir yosh bosqichida yangi tiplarni rivojlantirish uchun sharoitlarni tayyorlash, yangi faoliyat turlari va ijtimoiy pozitsiya, bolani mehr, qo'llab-quvvatlash va muvaffaqiyat muhitida rivojlantirish ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Shaxsning kognitiv, kommunikativ va ijodiy salohiyatini rivojlantirish muammosini o'rganish yirik olim-psixologlarning (Bogoyavlenskaya D.B., Vygotskiy L.S., Matyushkin A.M., Obuxova L.F., Ponomarev Y.A. va boshqalar) tadqiqotlarida chuqur tahlil qilingan. Maktabgacha yoshdagi bolalik davri adabiyotda an'anaviy ravishda sensitiv va tashqi ta'sirlarga moyillik davri sifatida qaraladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning qulay moslashuvini tashkil etishning pedagogik usullarini izlash va bu jarayonda otalarning ishtiroki N.N.Mizina, E.V.Saxarova, N.A.Svetogorova, T.O.Smoleva, O.V.Trofimova, T.Y. Fedoseyeva ishlarida ko'rib chiqilgan [8,11,12,13,15].

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar, birinchi navbatda, maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatiga eng ilg'or ilmiy ishlanmalar va texnologiyalarni joriy etish hamda bolalarni bog'chaga ijtimoiy moslashtirishni o'z ichiga olgan eng muhim vazifalarni hal etishga qaratilgan.

Yosh bolalarning bolalar bog'chasiga moslashtirish muammosini o'rganishning dolzarbligi bir qator sabablarga ko'ra yuqori, ularning eng muhimlari:

– bolalarning jismoniy va aqliy qobiliyatlari, sog'lig'i, ularning maktab ta'limining keyingi bosqichiga organik o'tish darajasi, shuningdek, ularning qobiliyatlari va ko'nikmalarini yanada rivojlantirish maktabgacha ta'lim

tashkilotida muvaffaqiyatli moslashish darajasiga bog'liqligi;

– boshlang'ich maktabgacha yoshdagi bolalarni bolalar bog'chasi sharoitlariga moslashtirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oila bilan o'zaro munosabat shakllarini optimallashtirish, bolalarni ijtimoiy moslashtirish jarayonida samarali pedagogik usullar va texnologiyalardan foydalanishga ijtimoiy talabning yetarli darajada rivojlanmagani.

O'zbekistonda maktabgacha ta'limni modernizatsiya qilish bolalar bog'chasi va undan keyin – boshlang'ich maktabdagi tarbiya jarayonining mazmuniga yangi talablar qo'yadi. Bola shaxsining ijodiy qobiliyatlarini har tomonlama rivojlantirishga, uni maktabga tayyorlashga, o'qishga tayyorlashga yo'naltiradi. Bolalarning har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratish, sinflar uchun innovatsion texnologiyalarni va fanni rivojlantiruvchi muhitning ta'lim salohiyatini rivojlantirish, badiiy, estetik va musiqiy ta'lim darajasini oshirish, maktabgacha va boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarni tarbiyalash, uning kelajakdagi muvaffaqiyatli o'zini o'zi anglashining asosi sifatida ijtimoiy va hissiy qobiliyatlarni rivojlantirish ham mazkur talablardan sanaladi.

Mazkur vazifalar O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 16-dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi O'RQ-595-sonli qonunida, "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-apreldagi PQ-3651-sonli "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada rag'batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi, 2018-yil 30-sentabrda PQ-3955-sonli "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi hamda 2019-yil 8-mayda PQ-4312-sonli "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarorlarida, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 21-noyabrda 929-sonli "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi to'g'risidagi nizomni hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti ustavini tasdiqlash haqida"gi hamda 2019-yil 13-mayda 391-sonli "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorlarida belgilangan (1-ilova) [1].

Xalq ta'limi vazirining 2017-yil 17-iyuldagi "Maktabgacha ta'lim muassasalariga qo'yiladigan

davlat talablarini tasdiqlash to'g'risida"gi 2898-sonli buyrug'iga muvofiq, mazkur hujjat maktabgacha yoshdagi bolalarni ijtimoiylashtirish va individuallashtirish jarayonida psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash va alohida e'tibor qaratishda eng muhim bandlaridan biri bo'lib xizmat qildi. Bolaning jismoniy, hissiy-psixologik va ijtimoiy-psixologik salomatligini qo'llab-quvvatlash va mustahkamlash – moslashish davrida bolalar bog'chasi va oilaning ustuvor vazifasi, chunki bola bu davrda hissiy va ruhiy stress holatida bo'ladi. Ushbu davrda o'qituvchilar va ota-onalarning asosiy vazifasi bolaga maktabgacha ta'lim muassasasida va uyda qulay shart-sharoitlarni yaratishdan iborat.

O'zbekiston Respublikasining Erta va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarining 5-bobi 13-bandida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga doir vazifalar quyidagilardan iborat:

- “Men” kontsepsiyani shakllantirish;
- hissiyotlarni ifoda etish va ularni boshqarish qobiliyati;
- ijtimoiylashuv, kattalar va tengdoshlar bilan muloqot.

6-bobning 21-bandida oila va maktabgacha ta'lim tashkilotining o'zaro hamkorligi jarayonida davlat talablarining roli ko'rsatilgan, ular:

- ta'lim va rivojlanish jarayonida samarali faoliyatni rejalashtirish va amalga oshirish uchun rivojlanishning zarur darajasi to'g'risida ota-onalar va o'qituvchilarning aniq tushunchasi uchun qo'llanma bo'lib xizmat qiladi;

- oilalarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, chunki ular birinchi va eng muhim tarbiyachilar, bolalar hayotida ko'maklashish;

- bolalar va oilalarga, oilalar va erta va maktabgacha yoshdagi bolalarga maslahat beradigan mutaxassislariga yordam ko'rsatishni amalga oshirishga hissa qo'shish [2].

“Adaptatsiya” atamasi (Adaptatio - moslashish, moslashish) – tananing turli tashqi muhit ta'siri sharoitlariga moslashish qobiliyati. An'anaga ko'ra, moslashish deganda odamning yangi muhitga kirishi va uning sharoitlariga moslashish jarayoni tushuniladi yoki organizmning atrof-muhit bilan samarali o'zaro ta'siri jarayoni sifatida qaraladi, bu turli darajalarda (biologik, psixologik, ijtimoiy). Adaptatsiya – bu ijobiy (moslashganlik, ya'ni tana va psixikadagi barcha foydali o'zgarishlarning yig'indisi) yoki salbiy (stress) natijalarga olib keladigan faol jarayondir.

Adaptatsiya – organizmning moslashuvining murakkab jarayoni bo'lib, u turli darajalarda – fiziologik, psixologik, ijtimoiy sohalarda sodir bo'ladi. [3, c.46].

Adaptatsiya – bu yangi sharoitlarga moslashish jarayoni. Bolani bolalar bog'chasiga moslashtirish jarayonida fiziologik va psixologik, ya'ni ijtimoiy darajadagi ko'plab mexanizmlar ishtirok etadi. [16].

Bolalarning ijtimoiy adaptatsiyasi (moslashuvi) – bu ularning ijtimoiy muhitni faol o'zlashtirishi, boshqalar bilan munosabatlarni uyg'unlashtirish va ushbu muhitda o'z rivojlanishiga qaratilgan xatti-harakatlar shakllarini o'zlashtirish jarayoni [10].

Moslashuv – bu ijobiy (moslashish, ya'ni tanadagi va psixikadagi barcha foydali o'zgarishlarning yig'indisi) yoki salbiy (stress) natijalarga olib keladigan faol jarayon. Shu bilan birga, muvaffaqiyatli moslashishning ikkita asosiy mezoni ajratiladi: ichki qulaylik (hissiy qoniqish) va xulq-atvorning tashqi adekvatligi (atrof-muhit talablarini oson va aniq bajarish qobiliyati).

Ijtimoiy-psixologik moslashuv – bu shaxs holatining integral ko'rsatkichi bo'lib, uning muayyan biosotsial funksiyalarni bajarish qobiliyatini aks ettiradi:

- atrof-dagi voqelik va o'z organizmini adekvat idrok etish;

- boshqalar bilan munosabatlar va muloqotning adekvat tizimi, ishlash, o'qish, bo'sh vaqt va dam olishni tashkil etish qobiliyati;

- boshqalarning rolini kutishga muvofiq xatti-harakatlarning o'zgaruvchanligi (moslashuvchanligi). [4].

Ijtimoiylashuv va ijtimoiy-psixologik moslashuv jarayonlari bir-biri bilan chambarchas bog'liq, chunki ular shaxs va jamiyat o'rtasidagi o'zaro ta'sirning yagona jarayonini aks ettiradi. Moslashuvni ajralmas qism sifatida ko'rish mumkin. Ijtimoiylashuv, ko'pincha, faqat umumiy rivojlanish bilan, moslashish esa yangi aloqa va faoliyat sharoitida allaqachon shakllangan shaxsning moslashish jarayonlari bilan bog'liq.

Ijtimoiylashtirish – bu shaxsning jamiyatda yashashi uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni egallash jarayoni. Ijtimoiylashtirish, odatda, insoniyat tomonidan to'plangan tajribani o'zlashtirish va o'z xatti-harakatlarida ko'paytirish orqali jamiyatga kirish jarayoni sifatida qaraladi. Bolani ijtimoiylashtirishning boshlang'ich instituti oila bo'lib, u tug'ilgan paytdan boshlab mustaqil, yetuk shaxs sifatida shakllangunga qadar davom etadi. Oila

nafaqat bolaga har kuni bevosita ta'sir qiladi, balki u bilan jamiyat o'rtasidagi bog'liqlik vazifasini ham bajaradi. Yosh bolalarni ijtimoiylashtirishda yana bir ijtimoiy muassasa maktabgacha ta'lim tashkiloti bo'lib, bolaning bolalar bog'chasi sharoitlariga moslashuvi davrida ota-onalar ishtirokisiz uning funksiyalarini to'liq bajarish mumkin emas. Moslashuvning optimalligiga faqat xavfsizlik va himoyalanganlik hissi, psixologik qulaylik, to'yinganlik, qiziqarli o'yin, jismoniy madaniyat va kognitiv faoliyat hissini ta'minlashga o'qituvchilar va ota-onalarning hamkorligi orqali erishiladi.

Shu bilan birga, sanab o'tilgan mualliflarning ilmiy-tadqiqot ishlarini o'rganish natijalari, oliy o'quv yurtlarida pedagog va pedagog kadrlar tayyorlash jarayonini tashkil etishda muvaffaqiyatli ijtimoiy moslashuvga har tomonlama ta'sir ko'rsatadigan pedagogik shart-sharoitlarni yaratishda bolalar bog'chasi o'quvchilari uchun

bog'chalarda olib borilayotgan o'quv-tarbiyaviy pedagogik tadqiqotlarning tarqoqligi, yaxlit tizimning mavjud emasligini ko'rsatadi.

Ilmiy-metodik adabiyotlarda maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning birgalikdagi faoliyatini ifodalovchi "hamkorlik", "o'zaro hamkorlik", "ota-ona ishtiroki", "ota-ona kompetensiyasi", "ijtimoiy sheriklik" kabi tushunchalar qo'llaniladi. Biroq bu tushunchalarning aniq bir ta'rifi yo'q, ularning har birining samaradorligi yoki ularning optimal kombinatsiyasi aniqlanmagan.

Shunday qilib, asosiy muammo maktabgacha ta'lim tashkilotlarining bunday texnologiyalari va ish sharoitlarini aniqlash, ishlab chiqish va amaliyotda qo'llashga yangicha yondashish, tarbiyalanuvchilarning ota-onalari bilan hamkorlik qilish shakllaridadir, bu esa o'z navbatida O'zbekistonda maktabgacha ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.05.2019 dagi PQ-4312-sonli "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori.
2. Xalq ta'limi vazirining 2017-yil 17-iyuldagi "Maktabgacha ta'lim muassasalariga qo'yiladigan davlat talablarini tasdiqlash to'g'risida"gi 2898-sonli buyrug'i.
3. Антонова Е.В., Дедкова В., Хачатурова Е. Социализация и адаптация детей раннего возраста / Ребенок в детском саду. 2003, № 6. – С. 46.
4. Барыс И.С. Нетрадиционная форма социализации детей раннего возраста в условиях дошкольного образовательного учреждения / И.С. Барыс. – Текст: непосредственный // Вопросы дошкольной педагогики. 2016, № 3 (6). – С. 81-84.
5. <https://moluch.ru/th/1/archive/41/1288/> (дата обращения: 05.01.2021).
6. Выготский Л.С. Детская психология. Проблемы возраста /Л.С. Выготский //Собр. соч.: в 6 т. – Москва: Просвещение, 1984. – 432 с.
7. Маматов М. Этнопсихология: учебное пособие для специалистов по психологии. – Ташкент: Изд-во Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека, 2015. – 46 с.
8. Мизина Н.Н. Родительская компетентность: психологический аспект проблемы // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия «Гуманитарные науки». 2009, № 7. – С.8-10.
9. Мусурмонова О. Оила маънавияти – миллий ғурур. Ўқув кулланма. – Тошкент: Ўқитувчи, 2000. – 191 б.
10. Пестерева О.А. Социальная адаптация младших школьников средствами искусства. Дис. ... канд. пед. наук. – Улан-Удэ, 2006. – 163 с.
11. Сахарова Е.В. Родительское участие в образовательном процессе как фактор адаптации детей к школе. Дис. ... канд. пед. наук. – Калининград, 2017. – 230 с.
12. Светогорова Н.А., Смолева Т.О. О подготовке ребенка к посещению дошкольного учреждения в семье // Современная педагогика. 2016. № 3 [Электронный ресурс]. <http://pedagogika.snauka.ru/2016/03/5523>
13. Трофимова, О. В. Организация успешной адаптации детей к дошкольному учреждению посредством создания целенаправленного комплекса мероприятий / О.В. Трофимова, Т.М. Волкова, Н.А. Галка. – Текст : непосредственный // Педагогическое мастерство : материалы I Междунар. науч. конф. (г. Москва, апрель 2012 г.). – Москва: Буки-Веди, 2012. – С. 139-142. <https://moluch.ru/conf/ped/archive/22/2094/> (дата обращения: 05.01.2021).
14. Убайдуллаева Р.А. Семья в Узбекистане. – Ташкент, 2012. – 244 с.
15. Федосеева Т.Ю. Создание условий для успешной адаптации ребенка к дошкольной образовательной организации / Т. Ю. Федосеева. – Текст: непосредственный // Молодой ученый. 2016. № 13.3 (117.3). – С. 112-114. <https://moluch.ru/archive/117/32683/> (дата обращения: 05.01.2021).
16. Эльконин Д.Б. Психология игры / Д.Б. Эльконин. -2-е изд. – Москва: Гуманит. издат. центр «Владос», 1999. – 360 с.